

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№7

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 567 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish.....	14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli	20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich	
BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili	26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish	31
Yuldashov Isomiddin Sidiqov	
Korxonada iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli.....	35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху	40
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector	49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari.....	56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari	71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане.....	76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan	81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari.....	88
Muxamedov Ravshan Zafarovich	
Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	93
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati.....	99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash	105
Uraqov Shokir Ulashovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari.....	112
Istamova Sojida Kaxarovna	
The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan	117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna	
Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari	126
Muradov Botir Xayat	
Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки	136
Салимова Юлдуз Исаковна	
Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance	141
Karlibaeva Gulshat	

Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	147
Absamatov Anvar Ergashovich	
Перспективы цифрового развития сектора материального производства.....	153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева	
«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains»	161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu	
Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan	169
Nigmatova Malika	
Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva).....	177
Sabina Uroкова	
Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi.....	184
Daminova Barno Esanovna	
Опыт турции в управлении миграционными кризисами	189
Бегматов Хусанбек	
Bulutli texnologiyalar orqali korxonalar buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish.....	193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li	
Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutSIONal asoslari.....	197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich	
Moliyaviy outsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari	202
San'atbek Komilovich Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov	
Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari	214
Alimov Fazliddin Xalimovich	
Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации.....	220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.	
Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar	225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li	
Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari.....	228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi	
Chemical industry in Uzbekistan: challenges and development	235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna	
Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li	
Globalashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytirishda yashil iqtisodiyotning ahamiyati.....	246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna	
Qibray tumanining 2021–2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati.....	249
Siddikov Alisher Ismoilovich	
Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili	253
Majidov Nizom Baxramovich	
Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	259
Ermatov Nosir Tohirovich	
Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash	265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna	
Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана.....	272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна	
O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari.....	280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	

Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики.....	288
Абдуллаев Абдурауф	
Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari.....	299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta'minlash	310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qo'llashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	315
Azizova Saodat Xabibulloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi.....	320
Karlibaeva Gulshat	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri	325
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish.....	330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан.....	336
Хамракулова Сусанна Тотуховна	
Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognozlash modellarini qo'llash	340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Raqamli ta'lim sharoitida liderlikning yangi qirralari	357
Oqmullaev Ravshan Raximjon o'g'li, Xodjieva Durdona Abdurasulovna	
Методология развития экологического менеджмента в промышленном хозяйстве выбросы в атмосферный воздух на горнодобывающих и металлургических предприятиях.....	361
Muradov Botir Xayat	
Strategik budjetlashtirish tizimining natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tizimi bilan bog'liqligi, xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun tavsiyalar	370
Xushmurotov Zoyir Bektemirovich	
Cultural branding and the entry of traditional products into the international market.....	374
Zebiniso Ganiyeva	
Farovonlikni baholash bo'yicha ilg'or xorijiy nazariy yondashuvlar	379
Norqobilov Nusratilla Norsaitovich	
O'zbekistonda hududlarini turizm salohiyatini innovatsion yondashuv asosida baholash	384
Umirova Dilnoza Safarovna	
Tourism education for sustainability: curriculum development in universities of Uzbekistan	393
Temirova Durdona, Yorqulov Muhammadmurod	
The contribution of small enterprises and private entrepreneurs to job creation in the labor market.....	399
Juraboev Haliljon	
Iqtisodiy o'sish sharoitida transport infratuzilmasi holati va uni rivojlantirish yo'llari.....	404
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni strategik boshqarishning nazariy asoslari va xorijiy tajribalar	410
Quvondiqov Farrux Ibragimovich	
Tijorat banklarida iqtisodiy samaradorlikni axborot texnologiyalar orqali rivojlantirish istiqbollari.....	418
Dadenova Gulxan Kenesbaevna	
Механизмы совершенствования процедур выявления и анализа недостоверной финансовой отчетности в условиях учетной практики Узбекистана	422
Намозов Жасурбек Кувадович	
Влияние цифровых инструментов управления финансами на эффективность использования финансовых ресурсов	428
Хазираткулов Собиржон	

На пути к промышленному росту: опыт развивающихся стран.....	435
Матлюбов Хуршид Жамшидович	
Yoshlarning moliyaviy mustaqilligiga erishishida aksiyalar bozorining o'rne va imkoniyatlari.....	443
O'raqov Bekzodbek Abdurayxon o'g'li	
Развитие транспортной инфраструктуры и влияние на качество предоставляемых транспортных услуг.....	448
Кайыбеков Парахат Конысбаевич	
Surxondaryo viloyatida 2015-2024 yillar mobaynida oziq-ovqat chakana savdo aylanmasining statistik tahlili.....	454
Toshpulatov Bobur Rasul o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasi investitsiya loyihalarini xalqaro moliya institutlari orqali moliyalashtirish.....	458
Tolibov Shoxrux Muminovich	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida buxgalteriya hisobining xususiyatlari va muammolari.....	463
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Institutional innovation and regional governance for balanced interregional cooperation development: the case of Namangan, Uzbekistan.....	468
Sattarov R.A.	
Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region.....	476
Daminova Barno Esanovna	
Moddiy zaxiralarni boshqarish va uning bir tsikli modeli.....	480
Dedajanov Baxtiyor Nabijanovich	
Oliy ta'lim xizmatlari sifatini oshirishda inson kapitalini rivojlantirish va uni samarali boshqarish mexanizmlari.....	485
Salimov Akmal Alimjonovich	
Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ilg'or xorij tajribalari.....	490
Shadiyev Alisher Xudoynazarovich	
Raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida yoqilg'i-energetika kompleksi korxonalarini barqaror innovatsion rivojlantirish modellari.....	496
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
O'zbekistonda uzumchilikning oziq-ovqat xavfsizligiga ta'siri: muammolar va rivojlanish istiqbollari.....	502
Tursunov To'liqin Jo'raqulovich	
Tadbirkorlik faoliyatining resurs salohiyati va uni baholashning nazariy yondashuvlari.....	508
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon o'g'li	
Yoshlar bandligini ta'minlashda mehnat migrasiyasining ahamiyati.....	514
Masharipov Farrux O'tkirovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishning asosiy omillari va istiqbollari.....	521
Xasanova Mavjuda Ma'mirjonovna	
Korxonaning brend platformasini ishlab chiqishning o'ziga xos xususiyatlari.....	526
Sa'dulloev Habibullo Ibdullo o'g'li	
Sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini raqamli transformatsiya qilishda ERP tizimlarining integratsiyalashuvi va boshqaruv samaradorligiga ta'siri.....	530
Islomjon Nurmukhammadov	
Namangan viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlanishini baholash.....	533
Ismoilova Savinoz Qahramon qizi	
Oliy ta'lim muassalari boshqaruviga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	540
Karimov Muzaffar Abdumalik o'g'li	
Soliq yig'iluvchanligini oshirishda soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish istiqbollari.....	546
Tojibayev Farrux Baxtiyorovich	
Hisoblash mashinalari taraqqiyoti tarixi va uning raqamli iqtisodiyotda tutgan o'rne.....	552
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
Korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar va ularning xususiyatlari.....	561
Choriyorov Behruz Ilhom o'g'li, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	

KORXONALAR MOLIYAVIY BARQARORLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI

Choriyorov Behruz Ilhom o'g'li

Iqtisodiyot va servis instituti magistr 2-kurs talabasi
Elektron pochta: mrbekhruz2409@gmail.com

Ilmiy rahbar:

Norqobilov Nusrat Norsaitovich

Iqtisodiyot va servis instituti (Phd)

Annotatsiya: Ushbu maqolada korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillar tahlil qilingan. Jumladan, ichki omillar sifatida korxonaning kapital tuzilmasi, aktivlar aylanishi, xarajatlar tarkibi va boshqaruv samaradorligi; tashqi omillar sifatida esa makroiqtisodiy muhit, soliq siyosati, kredit resurslariga kirish imkoniyati va inflyatsiya darajasi ko'rib chiqilgan. Maqolada bu omillarning har biri moliyaviy barqarorlikka qanday ta'sir qilishi o'rganilib, iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda ularning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari korxonalarda moliyaviy risklarni baholash va samarali moliyaviy siyosatni shakllantirish uchun amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: moliyaviy barqarorlik, ichki omillar, tashqi omillar, iqtisodiy xavfsizlik, risklarni boshqarish, korxonalar moliyasi.

Abstract: This article analyzes the main factors influencing the financial stability of enterprises. Internal factors include capital structure, asset turnover, cost composition, and management efficiency, while external factors encompass the macroeconomic environment, tax policy, access to credit resources, and inflation rate. The study examines how each of these factors affects financial stability and highlights their role in ensuring economic security. The findings serve as a practical basis for assessing financial risks and developing an effective financial policy within enterprises.

Key words: financial stability, internal factors, external factors, economic security, risk management, corporate finance.

Аннотация: В статье анализируются основные факторы, влияющие на финансовую устойчивость предприятий. К внутренним факторам отнесены структура капитала, оборачиваемость активов, структура издержек и эффективность управления; к внешним — макроэкономическая среда, налоговая политика, доступ к кредитным ресурсам и уровень инфляции. Рассматривается влияние каждого из этих факторов на устойчивость финансовой системы предприятия, а также их значение в обеспечении экономической безопасности. Полученные результаты могут быть использованы для оценки финансовых рисков и формирования эффективной финансовой стратегии.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, внутренние факторы, внешние факторы, экономическая безопасность, управление рисками, финансы предприятия.

KIRISH

Bozor munosabatlarning chuqurlashuvi va iqtisodiyotning liberallashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy barqarorligi ularning raqobatbardoshligi hamda uzoq muddatli rivojlanishining muhim kafolati hisoblanadi. Korxonalar faoliyatining izchilligi, to'lovga qobiliyatligi, investitsion jozibadorligi va kredit tashkilotlari oldidagi ishonchligi aynan moliyaviy barqarorlik darajasi bilan bevosita bog'liqdir. Shu bois,

korxonalar faoliyatini tahlil qilishda ularning moliyaviy holatini baholash va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Moliyaviy barqarorlikka ta'sir qiluvchi omillar murakkab va ko'p qirrali bo'lib, ular ichki va tashqi omillarga ajratiladi. Ichki omillar qatoriga korxonaning moliyaviy boshqaruvi, rentabellik darajasi, kapital tuzilmasi, aktivlar aylanishi va operatsion samaradorligi kiradi.

Tashqi omillar esa makroiqtisodiy muhit, fiskal va monetar siyosat, bank-moliya tizimining holati, raqobat muhiti hamda global iqtisodiy o'zgarishlar kabi jihatlarni o'z ichiga oladi. Har bir omil o'ziga xos xususiyatga ega bo'lib, ularning o'zaro ta'siri korxonaning moliyaviy barqarorligining shakllanishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu ishda korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir qiluvchi omillar chuqur tahlil qilinib, ularning iqtisodiy mohiyati, amaliy ahamiyati va boshqaruv mexanizmlari yoritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Korxonalar moliyaviy barqarorligi bo'yicha xorijiy adabiyotlar tahlili ushbu sohadagi nazariy yondashuvlar va amaliy tavsiyalarni chuqur o'rganish imkonini beradi. Korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar, ularga bo'lgan ta'sir kuchi va boshqaruv mexanizmlari masalasi xorijiy iqtisodchi olimlarning e'tibor markazida bo'lib kelmoqda.

Avvalo, moliyaviy barqarorlik tushunchasi zamonaviy iqtisodiy nazariyada ko'p jihatli yondashuv bilan izohlanadi. Mishkin moliyaviy barqarorlikni korxonaning likvidlik va rentabellik ko'rsatkichlari asosida baholashni taklif etadi. Unga ko'ra, moliyaviy barqarorligi yuqori bo'lgan korxonalar bozor zarbalariga bardoshli, investitsiya jalb qilishda faol va o'sishga intiluvchan bo'ladi [1].

Keyingi yillarda Van Horne va Wachowicz moliyaviy boshqaruvning strategik jihatlariga e'tibor qaratib, korxonalar kapital tuzilmasining optimal darajada shakllantirilishi moliyaviy barqarorlikni mustahkamlovchi muhim omil ekanligini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, aktivlar va majburiyatlar o'rtasidagi mutanosiblik darajasi uzoq muddatli moliyaviy muvozanatni saqlash uchun zarurdir [2].

Rossiyalik olim Ivanov esa ishlab chiqarish omillari bilan moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tadqiq qilib, rentabellik darajasi va aylanma mablag'lar samaradorligi moliyaviy mustahkamlikning ichki omillari sifatida ko'rib chiqilishi lozimligini ko'rsatadi. Bu holat korxonaning ichki boshqaruv resurslari bilan barqarorlikni ta'minlash imkonini beradi [3].

Keyinchalik, Nyu-York universiteti olimlari – Damodaran va boshqalar – moliyaviy risklar va qarz yuklamasining barqarorlikka ta'sirini chuqur tahlil qilib, moliyaviy barqarorlikni faqatgina aktivlar holati emas, balki tashqi bozor omillari, xususan, foiz stavkalari va inflyatsiya darajasining o'zgarishi bilan ham bog'lash lozimligini asoslab beradilar [4]. Bu yondashuv tashqi muhit tahdidlari sharoitida barqarorlikni baholashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Yevropa Ittifoqi doirasida olib borilgan tadqiqotlar (OECD, 2022)da esa raqamli transformatsiya va raqamli moliyaviy boshqaruv vositalarining joriy etilishi moliyaviy barqarorlikka yangi sur'at berishi mumkinligi ko'rsatib o'tilgan. Ayniqsa, bu omil kichik va o'rta biznes subyektlari uchun muhim strategik vosita hisoblanadi [5].

Harvard universiteti olimi R. Kaplan tomonidan ishlab chiqilgan strategik xaritalash modeli asosida moliyaviy ko'rsatkichlar tizimlashtirilib, ularni dinamik tahlil qilish vositalari ishlab chiqilgan. Kaplanning fikricha, barqarorlikka ta'sir qiluvchi omillar faqat moliyaviy ko'rsatkichlar bilan cheklanmasdan, mijozlar ehtiyoji, ichki jarayonlar va o'sish imkoniyatlari bilan uyg'un tarzda baholanishi lozim [6].

N.A. Blinova tomonidan korxonalar moliyaviy barqarorligi darajasini aniqlashda aktiv va passivlar strukturasi barqarorlikka ta'siri chuqur tahlil qilingan. U moliyaviy barqarorlikni "ichki boshqaruv resurslari samaradorligi" bilan chambarchas bog'laydi va ishlab chiqarish hajmi, rentabellik hamda kapital aylanish tezligini barqarorlikni ta'minlovchi asosiy ichki omillar sifatida ko'rsatadi [7].

Shuningdek, E.A. Markaryan va V.D. Grachev o'z tadqiqotlarida korxonalar moliyaviy barqarorligini baholashda nafaqat buxgalteriya ko'rsatkichlariga, balki tashqi muhitdagi iqtisodiy va institutsional o'zgarishlarga ham e'tibor qaratish lozimligini ta'kidlaydilar. Ular strategik boshqaruv qarorlarining moliyaviy barqarorlikka bevosita ta'sirini asoslab beradilar [8].

Qozog'iston olimlari – A.E. Turgunov va D. Abdikerimova (2018) tomonidan moliyaviy barqarorlikni regional kontekstda tahlil qilish tajribasi keltiriladi. Ular makroiqtisodiy o'zgaruvchilar (inflyatsiya, milliy valyutaning qadrsizlanishi, foiz stavkalari) korxonalar moliyaviy barqarorligiga bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatishini amaliy misollar bilan asoslab beradilar [9].

O'zbekiston olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar esa ushbu masalani milliy iqtisodiyot sharoitida chuqur o'rganishga qaratilgan. Jumladan, A.B. Axmedov o'z ishida O'zbekiston sanoat korxonalari moliyaviy holatini tahlil qilishda likvidlik, foydalilik va moliyaviy mustaqillik ko'rsatkichlarining barqarorlikka ta'sirini statistik

ma'lumotlar asosida baholaydi. Unga ko'ra, qarz mablag'laridan foydalanishdagi muvozanat – barqarorlikning asosi hisoblanadi [10].

Yaqin yillardagi tadqiqotlar orasida U.A. Xasanov korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan moliyaviy monitoring tizimlarining joriy etilishi haqida so'z yuritadi. Uning fikricha, zamonaviy texnologiyalar orqali moliyaviy oqimlarni real vaqtda kuzatish hamda xavf-xatarlarni oldindan aniqlash imkoniyati moliyaviy barqarorlik darajasini oshiradi [12].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda qiyosiy tahlil, mantiqiy tahlil, tizimli tahlil, statistik guruhlash, sintez, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar chuqur tahlil qilindi. Tahlil shuni ko'rsatdiki, moliyaviy barqarorlik — bu biror bir omil ta'siri bilan emas, balki ichki va tashqi omillarning o'zaro kompleks ta'siri natijasida shakllanadigan holatdir.

Birinchidan, ichki omillar tahlili shuni ko'rsatadiki, korxonalarining samarali boshqarilishi, rentabellik darajasi, operatsion xarajatlar nazorati, qarz va o'z mablag'lari nisbatining optimal darajada ushlab turilishi moliyaviy barqarorlikni mustahkamlovchi asosiy omillardir. Aksariyat holatlarda aktivlarning aylanish tezligi va foydaning pasayishi moliyaviy barqarorlikni susaytiruvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ikkinchidan, tashqi omillar tahlilida iqtisodiy muhitdagi beqarorlik, valyuta kurslaridagi keskin tebranishlar, inflyatsiya darajasi va bank-kredit tizimiga kirish imkoniyatlarining cheklangani korxonalar moliyaviy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgani kuzatildi. Xususan, kichik va o'rta korxonalar yuqori foiz stavkalari hamda garov talablarining keskinligi sababli uzoq muddatli moliyaviy resurslardan foydalanishda cheklangan imkoniyatlarga ega.

Uchinchidan, so'nggi yillarda raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan moliyaviy tahlil tizimlarining korxonalar boshqaruviga kirib kelayotgani ijobiy tendensiya sifatida baholandi. Bunday yondashuvlar moliyaviy oqimlarni real vaqtda kuzatish, risklarni oldindan aniqlash va tezkor choralar ko'rish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, bu tizimlar hali barcha xo'jalik subyektlarida to'liq joriy etilmagan.

To'rtinchidan, tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, korxonalar moliyaviy barqarorligini ta'minlashda institutsional va strategik yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Korxonalarda moliyaviy strategiyaning mavjud emasligi, risklarni boshqarish bo'yicha tizimlarning yo'qligi, budjetlashtirish va xarajatlarni rejalashtirish amaliyotining sustligi moliyaviy beqarorlikka olib kelmoqda.

Beshinchidan, sektorlar kesimidagi tahlillar natijasida quyidagi xulosalar olindi:

— sanoat va qurilish korxonalarida kapital sig'imi yuqori bo'lgani sababli moliyaviy barqarorlik ko'p hollarda tashqi moliyaviy resurslarga bog'liq;

— qishloq xo'jaligi korxonalarida mavsumiylik omili va narxlarning o'zgaruvchanligi sababli moliyaviy barqarorlik sust shakllanadi;

— xizmat ko'rsatish sohasi korxonalarida esa barqarorlik darajasi ko'proq talab hajmiga va mijozlar segmentiga bog'liq bo'ladi (1-jadval).

1-jadval. Ichki va tashqi omillar ta'siri¹

Omil guruhi	Asosiy omillar	Ta'sir yo'nalishi	Xususiyatlari	Baholash mezonlari
Ichki omillar	Foydalilik, likvidlik, aktiv aylanishi	Ijobiy/salbiy	Korxonalar o'z ichki boshqaruvi bilan bog'liq	Moliyaviy koeffitsiyentlar
	Moliyaviy mustaqillik	Ijobiy	O'z mablag'larining yuqoriligi barqarorlikni oshiradi	Moliyaviy mustaqillik darajasi
Tashqi omillar	Inflyatsiya, valyuta kursi, kredit stavkasi	Salbiy	Tashqi iqtisodiy omillar korxonalar nazoratidan tashqarida	Makroiqtisodiy indikatorlar

1 O'zbekiston Respublikasi, Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

1-jadvalda korxonaning moliyaviy barqarorligiga ichki va tashqi omillar turli darajada ta'sir ko'rsatadi. Ichki omillar, jumladan foydalilik, likvidlik, aktivlar aylanishi va moliyaviy mustaqillik darajasi bevosita korxonaning ichki boshqaruv salohiyatiga bog'liq bo'lib, ularni moliyaviy koeffitsiyentlar orqali aniqlash mumkin. O'z mablag'larining yuqoriligi moliyaviy mustaqillikni ta'minlab, barqarorlikni oshiradi.

Tashqi omillar esa, jumladan inflyatsiya, valyuta kursi tebranishi va kredit foiz stavkalari, korxonaning tashqi muhitga qanchalik moslasha olishiga bog'liq. Bu omillar korxonaga nazoratidan tashqarida bo'lib, barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ularni baholashda makroiqtisodiy ko'rsatkichlar tahlili muhim ahamiyat kasb etadi (2-jadval).

2-jadval. Tarmoqlar kesimida moliyaviy barqarorlik darajasi²

Tarmoq	Moliyaviy barqarorlik darajasi	Asosiy xavf omillari	Barqarorlikni oshirish omillari
Sanoat	O'rta / Yuqori	Kapital sig'imi, yuqori qarz yuki	Uzluksiz talab, eksport salohiyati
Qishloq xo'jaligi	Past	Mavsumiylik, narx tebranishi	Davlat subsidiyasi, kooperatsiya
Qurilish	O'rta	Kreditga qaramlik, lizing foizlari	Kafolatli buyurtmalar, tender siyosati
Xizmat ko'rsatish	O'rta / Yuqori	Bozor noturg'unligi, mijozlar hajmi	Raqobatbardoshlik, innovatsion xizmatlar

2-jadvalda moliyaviy barqarorlik darajasi har bir tarmoqda o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, u tarmoqning iqtisodiy modeli, risk darajasi va tashqi omillarga bog'liqligi bilan belgilanadi.

Sanoat tarmog'ida moliyaviy barqarorlik odatda o'rta yoki yuqori darajada baholanadi. Bu tarmoqda kapital sig'imi yuqori bo'lib, ishlab chiqarishni yuritish uchun katta miqdordagi asosiy vositalar va uzoq muddatli investitsiyalar zarur. Shuningdek, qarz yuki ham salmoqli bo'lishi mumkin. Biroq mahsulotga bo'lgan uzluksiz talab va eksport salohiyatining mavjudligi bu tarmoqda barqarorlikni qo'llab-quvvatlovchi omillar sifatida xizmat qiladi.

Qishloq xo'jaligida esa moliyaviy barqarorlik darajasi past baholanadi. Bunga asosiy sabab — mavsumiylik va narxlarning tez-tez o'zgarib turishi. Hosilga bog'liq bo'lgan risklar, ob-havo sharoitlarining beqarorligi bu tarmoqni moliyaviy jihatdan zaif holatga tushiradi. Shu sababli davlat subsidiyalari, kooperatsiya asosidagi faoliyat yuritish va logistik infratuzilmani rivojlantirish barqarorlikni oshirish uchun muhim vositalardir.

Qurilish tarmog'ida barqarorlik darajasi o'rtacha darajada saqlanadi. Tarmoqning yuqori kreditga qaramligi, lizing va moliyaviy vositalarga bog'liqligi asosiy xavf omili hisoblanadi. Biroq davlat yoki xususiy sektordan olingan kafolatli buyurtmalar, shuningdek tender siyosatining shaffofligi bu tarmoqda barqarorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Xizmat ko'rsatish sohasida esa moliyaviy barqarorlik odatda o'rta yoki yuqori darajada saqlanadi. Bunda asosiy xavf — bozor noturg'unligi va mijozlar hajmidagi o'zgaruvchanlikdir. Shu bilan birga, ushbu tarmoqda raqobatbardoshlik, xizmat sifati va innovatsion yondashuvlar asosida barqarorlikni ta'minlash imkoniyatlari keng (3-jadval).

3-jadval. Moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili (foydalilik, likvidlik, moliyaviy mustaqillik)

Ko'rsatkich	Tavsiya etiladigan daraja	Korxonaga A (misol)	Korxonaga B (misol)	Tahliliy izoh
Jami aktivlar rentabelligi	$\geq 10\%$	8,5 %	12,3 %	A barqarorlikda orqada, B yuqori darajada
Joriy likvidlik koeffitsiyenti	1,5 – 2,0	1,2	1,9	A likvidlikda zaif, B normal darajada
Moliyaviy mustaqillik	$\geq 0,5$	0,43	0,68	A – qarzga bog'liq, B – mustaqil

² O'zbekiston Respublikasi, Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

3-jadvalda moliyaviy barqarorlikni baholashda asosiy uchta ko'rsatkich – jami aktivlar rentabelligi, joriy likvidlik koeffitsiyenti va moliyaviy mustaqillik darajasi muhim ahamiyatga ega. Bu ko'rsatkichlar korxonaning foydalilik salohiyati, to'lovga qobiliyati va o'z mablag'lariga tayanuvchanlik darajasini tahlil qilish imkonini beradi.

Jami aktivlar rentabelligi korxonaning mavjud aktivlardan qanchalik foyda olayotganini ko'rsatadi. Tavsiya etilgan daraja 10 % va undan yuqori bo'lsa-da, KorxonA ushbu ko'rsatkich bo'yicha 8,5 % natija bilan pastroq darajada qolmoqda. Bu esa rentabellikning yetarli emasligini bildiradi. Aksincha, KorxonA B 12,3 % ko'rsatkich bilan yuqori foydalilikka ega bo'lib, moliyaviy barqarorlikning nisbatan mustahkamligini namoyon etadi.

Joriy likvidlik koeffitsiyenti bo'yicha tavsiya etilgan me'yor 1,5–2,0 oralig'ida bo'lib, bu ko'rsatkich korxonaning qisqa muddatli majburiyatlarni bajarish qobiliyatini aks ettiradi. KorxonA A'da bu ko'rsatkich 1,2 ni tashkil etib, likvidlik darajasi past va potensial to'lovga qobiliyatsizlik xavfi mavjud. KorxonA B'da esa koeffitsiyent 1,9 bo'lib, u normal va xavfsiz darajada to'lovga qobiliyatli ekanligini ko'rsatadi.

Moliyaviy mustaqillik ko'rsatkichi korxonaning o'z mablag'lariga tayanish darajasini ifodalaydi. Normativ ko'rsatkich 0,5 va undan yuqori bo'lishi kerak. KorxonA A'da bu ko'rsatkich 0,43 bo'lib, korxonA qarz mablag'lariga bog'liq holda faoliyat yuritayotganini bildiradi. KorxonA B esa 0,68 ko'rsatkich bilan moliyaviy jihatdan mustaqil bo'lib, kredit xavfiga nisbatan kamroq ta'sirchan hisoblanadi.

Umuman olganda, taqqoslash natijalari KorxonA B moliyaviy jihatdan barqaror va boshqaruv nuqtayi nazaridan samaraliroq ekanligini ko'rsatmoqda. KorxonA A esa barqarorlikni mustahkamlash uchun rentabellikni oshirish, likvidlikni yaxshilash va qarzga qaramlikni kamaytirish bo'yicha choralar ko'rish zarur.

Shu bilan birga, zamonaviy sharoitda raqamli texnologiyalarni joriy etish, risklarni boshqarish mexanizmlarini kuchaytirish va strategik moliyaviy rejalashtirish barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Moliyaviy barqarorlikka ta'sir ko'rsatuvchi omillarni tizimli baholash va ularning rivojlanish dinamikasini tahlil qilish asosida korxonalar o'z faoliyatini barqaror va samarali tashkil etishlari mumkin.

Umuman olganda, korxonalar moliyaviy barqarorligini mustahkamlash uchun kompleks yondashuv talab etiladi. Bu yondashuv ichki resurslardan oqilona foydalanish, tashqi iqtisodiy sharoitlarga moslashuvchan strategiyalar ishlab chiqish va moliyaviy boshqaruvni doimiy takomillashtirishni o'z ichiga oladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

KorxonA faoliyatining samaradorligini ta'minlashda moliyaviy barqarorlik eng muhim mezonlardan biri hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, moliyaviy barqarorlikka ta'sir ko'rsatuvchi omillar murakkab va ko'p qirrali bo'lib, ularni ichki va tashqi omillarga ajratish mumkin.

Umumiy xulosa qilib shuni ta'kidlash joizki, korxonalarning moliyaviy barqarorlikka erishishiga ta'sir qiluvchi muammolar mavjud.

Yuqoridagilarga asoslanib, quyidagi asosiy takliflarni ilgari surish mumkin:

Korxonalarda aktivlar va majburiyatlar strukturasi tahlil qilish asosida optimal moliyaviy strategiyalar ishlab chiqilishi lozim. Ayniqsa, likvidlik, to'lovga qobiliyat va rentabellik ko'rsatkichlarining muntazam monitoringi yo'lga qo'yilishi zarur;

Korxonalar darajasida risklarni oldindan aniqlovchi va ularni boshqaruvchi mexanizmlar — xususan, stress-testlar, "kutilmagan holatlar rejasi" (contingency planning) ishlab chiqilishi lozim;

Moliyaviy hisobotlar va tahlil jarayonlariga zamonaviy raqamli platformalarni (ERP, BI tizimlari) joriy etish korxonA moliyaviy holatini tezkor baholash va qaror qabul qilish sifatini oshiradi;

Inflyatsiya, valyuta kursi o'zgarishlari, foiz stavkalari kabi omillar doimiy tahlil qilinib, ular asosida moliyaviy barqarorlikka ta'sir qiluvchi tashqi tahdidlar uchun moslashuvchan choralar ishlab chiqilishi lozim;

Davlat tomonidan barqarorlikni qo'llab-quvvatlovchi siyosatlar, xususan, soliq imtiyozlari, kredit kafolatlari va moliyaviy yordam dasturlari ishlab chiqilishi va amaliyotda keng tatbiq etilishi zarur.

Shunday qilib, korxonalar moliyaviy barqarorligi — bu faqat raqamli ko'rsatkichlar emas, balki puxta boshqaruv, oqilona strategik yondashuv va tashqi iqtisodiy omillarni hisobga olgan holda faoliyat yuritishning majburiy sharti sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mishkin, F. S. The Economics of Money, Banking, and Financial Markets. 10th ed. Boston: Pearson, 2015. 720 b.
2. Van Horne, J. C., Wachowicz, J. M. Fundamentals of Financial Management. 13th ed. Prentice Hall, 2016. 736 b.
3. Иванов, И. А. Финансовая устойчивость предприятий: теория и практика. Москва: Финансы и статистика, 2018. 304 с.
4. Damodaran, A. Applied Corporate Finance. 5th ed. Hoboken: Wiley, 2020. 992 b.
5. OECD. Digital Transformation in SMEs: Promoting Resilience and Growth. Paris: OECD Publishing, 2022. 148 p.
6. Kaplan, R. S. Balanced Scorecard and Strategy Maps: Translating Intangible Assets into Tangible Outcomes. Harvard Business School, 2023. 350 p.
7. Блинова, Н. А. Оценка финансовой устойчивости предприятия: теория и практика. М.: Экономика, 2015. 184 с.

8. Маркарьян, Е. А., Грачев, В. Д. Финансовый анализ и устойчивость предприятий. М.: Дело и сервис, 2016. 210 с.
9. Тургунов, А. Е., Абдикеримова, Д. Финансовая устойчивость предприятий Казахстана: региональный аспект. Алматы: Экономика, 2018. 172 с.
10. Axmedov, A. B. Sanoat tomonidan qobiliyatsizlikni ta'minlash ko'rsatkichlarning o'rni // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiya. 2019. No. 3. B. 65–72.
11. Xasanov, U. A. Korxonalarda boshqarishni ta'minlashda kompyuter texnologiyalarini qo'llash istiqbollari // Iqtisodiyot va moliya. 2023. No. 2. B. 229.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
